

Vergaderjaar 2017–2018

31 985

Buitenlands beleid en handelspolitiek

Nr. 57

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 10 juli 2018

Hierbij bied ik u, mede namens de Minister-President en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, de toegezegde Kamerbrief over de trans-Atlantische relaties aan en als bijlage het verslag van het bezoek van de Minister-President en de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking aan de Verenigde Staten op 2 juli 2018.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

Bondgenoten in onzekere tijden

In een wereld waarin onzekerheden en instabiliteit groeien, neemt het belang van de Trans-Atlantische band toe. Nederland en de EU staan voor uitdagingen die we zonder internationale partners niet kunnen oplossen.

Met het aantreden van Donald Trump als 45^e president van de VS is *America First* een belangrijk leidend principe geworden van het Amerikaanse buitenlands beleid. De relatie van de VS met Europa en met de wereld is transactioneler geworden. Juist nu is het van belang de dialoog aan te gaan en te zoeken naar consensus. Het recente bezoek van de Minister-President aan president Trump, waarvan het verslag is bijgevoegd¹, moet dan ook in dat licht worden gezien. Dit bezoek vond plaats in goede sfeer met wederzijdse waardering voor de eeuwenoude goede banden tussen beide landen en met wederzijds begrip voor de zaken waar de meningen uiteenlopen. Er is meer wat ons verbindt dan dat ons scheidt, en het kabinet zal zich blijven inspannen voor een constructieve dialoog, ook over de zaken waar we het niet eens zijn, om onze standpunten over het voetlicht te brengen.

Gedeelde belangen

De trans-Atlantische samenwerking is cruciaal voor de vrede, vrijheid, veiligheid en welvaart aan beide zijden van de oceaan en de VS blijft een onmisbare partner. Het NAVO bondgenootschap is onontbeerlijk voor de Europese en Amerikaanse veiligheid. Alleen in samenwerking met de VS kunnen we een antwoord vinden op internationale uitdagingen, zoals het effectief opereren in de relatie met Rusland, internationaal terrorisme, en de rol van cyber. Dit zijn slechts een paar voorbeelden van terreinen waar een wederzijds belang bij trans-Atlantische samenwerking bestaat. Ook in economisch opzicht zijn en blijven de VS en Europa belangrijke partners; gezamenlijk vertegenwoordigen zij bijna 50% van het wereld-BNP.

De bilaterale economische relatie tussen Nederland en de VS is stevig en rust voor een belangrijk deel op investeringen over en weer. Nederland staat in de top vijf van buitenlandse investeerders in de VS; de VS is de grootste buitenlandse investeerder in Nederland. Er worden 825.000 Amerikaanse banen ondersteund door onze bilaterale economische banden; omgekeerd zijn in Nederland 246.000 banen gerelateerd aan de economische relatie met de VS.

Nederland heeft zich ook altijd cultureel en maatschappelijk sterk verbonden gevoeld met de Verenigde Staten, en omgekeerd geldt hetzelfde. Zoals gezegd: er is meer dat ons verbindt dan dat ons scheidt.

De dialoog, juist bij meningsverschillen

Dat neemt niet weg dat de VS een aantal stappen heeft genomen die voor Nederland en andere Europese partners teleurstellend zijn, en die een koerswijziging betekent ten opzichte van eerdere Amerikaanse posities. De Amerikaanse terugtrekking uit het klimaatakkoord; de eenzijdige opzegging van het JCPOA; het besluit om de Amerikaanse ambassade naar Jeruzalem te verplaatsen en de instelling van invoerheffingen op aluminium en staal zijn besluiten die Nederland en andere belangrijke partners kritisch bezien. Recent kwam daar de Amerikaanse terugtrekking uit de Mensenrechtenraad bij. Deze stappen passen in een zorgelijke trend waarin de Amerikaanse administratie een minder multilaterale koers vaart. In een aantal gevallen bestaat bij deze forse meningsverschillen

¹ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

over de benadering wel overeenstemming met de VS over het te bereiken doel – zo delen Europa en de VS bezorgdheid over de destabiliserende rol van Iran in de regio, en is ook Nederland van mening dat de Mensenrechtenraad moet worden versterkt en verbeterd – maar niet over de weg ernaartoe.

Nederland heeft de VS in EU-verband, maar ook op bilaterale basis, op deze stappen aangesproken. We hebben een eeuwenoud partnerschap met de VS; daar hoort bij dat meningsverschillen besproken worden. Het kabinet zal bovendien altijd actief opkomen voor zowel de Nederlandse belangen als het multilaterale systeem. Nederland steunt bijvoorbeeld de proportionele, maar duidelijke reactie van de Europese Commissie op de Amerikaanse invoerheffingen op staal en aluminium. Deze heffingen zijn niet in lijn met afspraken gemaakt binnen de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en ondermijnen daarmee multilaterale afspraken.

Een blik op de toekomst

De Amerikaanse Minister van Buitenlandse Zaken Pompeo gaf kort na de G7 top in Canada aan dat in relaties altijd irritaties bestaan, en er vertrouwen in te hebben dat de betrekkingen tussen deze landen op een sterke basis verder zullen gaan. Het kabinet deelt deze analyse en is overtuigd dat de trans-Atlantische relatie essentieel is en blijft, voor onze gezamenlijke veiligheid, welvaart en waardengemeenschap. Dit geldt zowel voor de relaties met de VS in multilateraal kader en via de EU, als op bilaterale basis.

De VS is de afgelopen jaren meer gaan investeren in Europese veiligheid, zowel in NAVO-kader als via het Amerikaanse *European Deterrence Initiative*. Tegelijkertijd blijft VS aandringen op een evenwichtige lastenverdeling binnen de NAVO en vraagt een de volledige uitvoering van de *Defence Investment Pledge* (Wales-afspraken), waarmee de bondgenoten onder meer afspraken zich in te spannen om in de periode 2014–2024 hun defensie-uitgaven in de richting van twee procent van het BBP te bewegen, met een investeringsquote van tenminste 20 procent. In de huidige veiligheidsomgeving moeten de Europese landen inderdaad meer verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen veiligheid. Nederland heeft zich dan ook gecommitteerd aan de Wales-afspraken over defensie-uitgaven; een groot aantal NAVO-bondgenoten zal in 2024 de doelstelling halen.

Daarnaast is in EU-verband sprake van nauwere defensiesamenwerking, waaronder in het kader van PESCO. Versterkte Europese samenwerking op defensie-terrein komt de trans-Atlantische relatie ten goede en is complementair aan de inspanningen van de NAVO.

Ook de bilaterale defensiesamenwerking tussen de VS en het Koninkrijk is zeer nauw en zal dat blijven. De samenwerking omvat onder meer de aanschaf en het onderhoud van materieel, gezamenlijke opleiding en operationele samenwerking in missies en operaties en in het Caribisch gebied, waar de VS zeer welkome assistentie heeft geboden na orkaan Irma. Ook op inlichtingenterrein bestaat goede uitwisseling.

Op handelsgebied heeft Nederland onverminderd belang bij een goede relatie met de VS. Bedrijven en consumenten in zowel Nederland als de VS hebben belang bij een open, transparant en voorspelbaar handelsklimaat. De WTO is als centrale spil in de internationale handelsregels het beste forum om dit open en voorspelbare handelsklimaat te bewerkstelligen. Het is daarvoor wel van belang dat de WTO effectief functioneert. We hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om het multilaterale handelssysteem te waarborgen en te versterken, zodat het een adequaat antwoord kan bieden op gedeelde zorgen als overcapaciteit op de wereldstaalmarkt en de bescherming van intellectueel eigendom. De Europese Raad heeft op 28 juni in zijn conclusies het belang hiervan

onderstreept en steun uitgesproken voor het initiatief dat de Commissie neemt op dit vlak, samen met onder andere de VS en Japan. Op het terrein van technologie en topsectoren kan Nederland een brugfunctie vervullen tussen de VS en de EU, onder meer waar het gaat om artificial intelligence en robotica. Wanneer het VK de EU verlaat zal deze economische «gateway to Europe» functie alleen maar versterkt worden.

De VS en Europa delen een geschiedenis die op waarden is gebaseerd. Een belangrijke illustratie daarvan is de 75^e herdenking van D-Day die in 2019 zal plaatsvinden. Amerikaanse betrokkenheid bij internationale organisaties en multilaterale oplossingen is in het Nederlandse en Europese belang. Nederland is een voorvechter van een multilaterale wereldorde en van de internationale rechtsorde; dit geldt voor bijvoorbeeld klimaat, handel, en non-proliferatie. Daartoe moeten we de federale overheid blijven engageren en aantoonbaar maken dat internationale samenwerking ook de Amerikaanse belangen dient. Hiervoor zetten we ons met Europese en andere partners in. Overigens wordt in veel multilaterale fora de samenwerking met de VS voortgezet.

Onze gezamenlijke waarden worden tevens weerspiegeld in de zeer intensieve contacten die bestaan op maatschappelijk niveau, en op cultureel en onderwijsterrein. Onder andere de uitwisselingen via het Fulbright Center zijn daarvan een voorbeeld. Ook de relaties met lagere overheden, met staten en steden zijn intensief – bijvoorbeeld op klimaatgebied of water management. Nederland zal op alle niveaus de samenwerking met de VS blijven zoeken. Daarbij zal, zoals ook onder vorige administraties het geval was, het gesprek worden voortgezet over aan onze gedeelde waarden gerelateerde thema's zoals rechten van LGBTI en het tegengaan van discriminatie.

De Nederlandse inzet blijft gericht op verdere intensivering van de sterke relatie op het gebied van veiligheid, economie en waarden. De VS kent een stevig democratisch bestel, een sterke rechtsstaat, en een levendig politiek-maatschappelijk debat, die een goede basis vormen om onze relaties te bestendigen.